

**Verantwoording voor opname van het plangebied
'Westbroek en omgeving en Sint-Machuitsbeek'
in een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan**

o.ref.: INBO.A.2006.170
datum : 30 augustus 2006
Auteur: Griet Ameeuw
Vragen naar : 02/558.18.15 griet.ameeuw@inbo.be
Geadresseerde : Afdeling Ruimtelijke Planning t.a.v. Beatrijs Aelterman en Stijn Vanderheiden
Aantal bladzijden : 6

1. Inleiding

In het kader van het afbakeningsproces van het Buitengebied 'Kust-Polders-Westhoek' werd aan het INBO gevraagd de ecologische input te leveren, ter motivering voor opname van de plangebieden van categorie 1 reeks 2 (zie programma voor uitvoering KPW) binnen de natuurlijke structuur. Onderstaande advies is een antwoord op deze vraag.

2. Het 'Westbroek'

Het 'Westbroek' maakt deel uit van de op Vlaams niveau structuurbepalende riviervallei van de IJzer. De IJzervallei worden ingenomen door uitgestrekte, overstroombare graslanden die in directe relatie staan met de rivier en poldervaarten.

De gehele IJzervallei wordt gekenmerkt door winterinundaties, met bijzondere milieu-omstandigheden voor gevolg. Dit brengt een eigen flora, vegetatie en

bodemfauna met zich, evenals belangrijke weidevogelpopulaties en zeer hoge aantallen overwinterende watervogels en steltlopers. De graslanden, doorweven door talrijke, vegetatierijke sloten, vertonen een typerend microreliëf, dat aanleiding geeft tot een droog-nat gradiënt en verschillen in overstromingsduur, en zodoende tot een differentiatie in de graslandvegetaties.

VEN

Het Westbroek is gelegen tussen Elzendamme en de monding van de Boezingegracht in de IJzer en vormt het meest stroomopwaartse deel van de brede IJzerbroeken op de rechteroever. Het is een open en laaggelegen landschap met halfnatuurlijke vegetaties van open water, moeras en – vooral – natte, soortenrijke hooilanden. Het gebied herbergt voor België de belangrijkste populatie van het zeer zeldzame 'weidekerveltorkruid', een typische soort van overstroombare graslanden. Er treedt diffuse kwel op, wat een specifieke, kwelgebonden vegetatie met zich meebrengt.

Figuur 1: het Westbroek is cruciaal voor het voortbestaan van het zeldzame weidekerveltorkruid

Het Westbroek is niet bedijkt en kent dus een gravitaire afwatering naar de IJzer toe. Het waterpeil is dus afhankelijk van het waterpeilbeheer op de IJzer. De sterke schommeling van dit beheer heeft een nadelige invloed op de ecologische waarden en diversiteit van het gebied. Vooral de zeer snelle waterafvoer na overstromingen in winter en voorjaar is nefast.

Figuur 2: zicht op het open landschap van het Westbroek gezien vanaf de IJzer

Momenteel komt in het Westbroek een sterke verdroging voor door aanhoudende onnatuurlijke peilregimes. Lage voorjaarspeilen resulteren in het verdwijnen van vochtafhankelijke vegetaties, zoals natte, bloemrijke hooilanden en moerasvegetaties. Vooral in depressies, sloten en de natuurreservaten zijn nog relictten aanwezig van de vroeger algemeen voorkomende soortenrijke en overstroombare graslanden. Door de lage waterpeilen wordt in de bodem een versnelde mineralisatie bewerkstelligd, waardoor fosfaat en stikstof sneller ter beschikking komen. Dit leidt uiteindelijk tot een versneld verzuuringsproces en een verarming van de graslandflora.

Naast een natuurlijk peilregime zal ook een betere waterkwaliteit en minder bemesting het ecologisch herstel bespoedigen.

Winteroverstromingen en plas-drassituaties zullen niet alleen belangrijk zijn voor het herstel van de vegetatie, ook voor overwinterende watervogels zijn ze van cruciaal belang. De gehele IJzervallei vormt een internationaal belangrijk overwinteringsgebied en fungeert tevens als pleisterplaats voor doortrekkende steltlopers en watervogels. De zeer hoge aantallen – voor smient, pijlstaart, wintertaling en slobbeend wordt de 1% norm regelmatig overschreden – resulteerden dan ook in een bescherming als Ramsar- en vogelrichtlijngebied. Als broedgebied is het van groot belang voor weidevogels (zoals kwartelkoning, porseleinhoen, grutto, slobbeend, zomertaling en paapje) en rietbewonende vogels (zoals blauwborst als internationaal te beschermen bijlage I-soort, kleine karekiet, rietzanger en rietgors).

Het feit dat het Westbroek niet ingedijkt is, gravitair afwatert en een grote variatie aan bodemtypes bezit (die trouwens groter is dan de meer stroomafwaartse delen van de brede IJzerbroeken) maakt het tot één van de ecologisch meest waardevolle deelgebieden van de IJzerbroeken.

Dit RUP is in lijn met de afspraken gemaakt in de ruilverkaveling 'Reninge', waarbij de laagst gelegen overstroombare graslanden ten zuiden van de Boezingegracht toebedeeld werden aan het Agentschap Natuur en Bos (ANB). Het gedeelte ten noorden van de Boezingegracht (met name het eigenlijke, zeer laag gelegen westbroek) behoorde niet tot het plangebied van de ruilverkaveling.

VERWEVING

2. Het zuidelijke overgangsgebied van het Westbroek

In dit gebied werden ook enkele relictten van graslanden met kleine landschapselementen weerhouden. Het gaat vooral om graslanden omgeven door uitgegroeide heggen van meidoorn, sleedoorn, hondsroos en wilgenstruwelen. De talrijke kleine landschapselementen in het overgangsgebied tussen laaggelegen valleigraslanden en het hoger gelegen zandleemgebied verhogen de authenticiteit en ecologische waarde van het gebied. Wegens het microreliëf, het slotenstelsel en de poelen zijn deze graslanden zowel van ornithologisch als botanisch belang. In het verwevingsgebied is een stimulerend beleid ten aanzien van kle's en graslandgebruik aangewezen.

Het verwevingsgebied ten zuiden van het Westbroek op de overgang naar de hoger gelegen zandleemstreek en de donk ter hoogte van Reningebrug, hebben tevens een functie als buffergebied om de laaggelegen delen van het eigenlijke Westbroek te vrijwaren van al te veel eutrofiëring door mest en herbicidegebruik. Daar kan een agrarisch natuurbeheer, met voornamelijk minder bemesting, de aanleg van bufferstroken, natuurtechnisch ingerichte oeverranden en het tegengaan van erosie een oplossing bieden voor het nutriënten- en sedimentprobleem van de ijzervallei zelf.

3. Vallei van de Sint-Machuitsbeek

De Sint-Machuitsbeek ontspringt op het plateau van Izenberge en vormt een smalle polderintrusie in het zandleemgebied. De vallei is aanvankelijk tamelijk smal met een uitgesproken steilrand, en wordt breder naar het gehucht Fintele toe. Het gebied bestaat uit aaneengesloten grasland, met microreliëf en kleine landschapselementen, zoals knotwilgen, rietkragen en meidoornhagen.

Figuur 3: de Sint-Machuitsbeek met op de achtergrond de bomenrijen langs de Lovaart

De talrijke kleine landschapselementen in het overgangsgebied tussen laaggelegen valleigraslanden en het hoger gelegen zandleemgebied verhogen de authenticiteit en ecologische waarde van het gebied. Wegens het microreliëf en het slotenstelsel en de nabijheid van de IJzervallei zijn deze graslanden zowel van ornithologisch als botanisch belang. In het verwevingsgebied is een stimulerend beleid ten aanzien van kle's en graslandgebruik aangewezen.

Figuur 4: zicht op het landschap van de Sint-Machuytsbeek (met Margrietmolen op achtergrond)

Figuur 5: zicht op de graslanden met kleine landschapselementen (kerk Polinkhove op achtergrond)